

Anaokulu Müdürleri ile Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuklardaki Problem Davranışlara İlişkin Görüşleri

Opinions of Kindergarten Principals and Preschool Teachers on Problem Behaviors in Children

ÖZET

Okul öncesi dönemde farklı sebeplerle ortaya çıkan problemlerli davranışlar, erken müdahale edilmesi, nedenlerinin araştırılması, problemlerli davranışın tamamen ortadan kalkması açısından büyük önem taşımaktadır. Etkili müdahale edebilmek adına anaokulu müdürleri ile okul öncesi öğretmenlerinin problem davranışlara ilişkin görüşleri arasındaki ilişkinin incelenmesi gerekmektedir. Bu araştırmada okullardaki problem davranışa ilişkin anaokulu müdürleri ile okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerinin ortaya çıkması amaçlanmıştır. Araştırma nitel araştırma ve durum çalışması modeline göre tasarlanmıştır. Çalışma, 2022-2023 eğitim öğretim yılı İstanbul ilinde görev yapan anaokulu müdürleri ve öğretmenlerin kolay ulaşılabılır olanları ile iletişim kurularak çalışma grubu belirlenmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak, altı sorudan oluşan bir görüşme formu hazırlanmıştır. Katılımcılar ile yazılı ve sözlü iletişime geçilmek suretiyle veri toplanmıştır. Elde edilen sonuçlara bakıldığında sınıf ortamında gözlenen davranışların fiziksel, duygusal ve çevresel kaynaklı olduğu dikkat çekmiştir. Davranış probleminin eğitim sürecini etkileme durumu belirlenirken olumlu ve olumsuz etkenler üzerinde durulduğu dikkat çekmiştir. Ve olumlu etkenler için aile, öğretmen, çocuk etkeni, olumsuz etkenler için sınıf düzeni, iletişim problemleri, uyum, verimsizlik etkenlerinin öne çıktığı belirlenmiştir. Okul Müdürlerinin okulda karşılaşılan davranış problemlerine ilişkin aldıkları tedbirler açısından, rehberlik servisinin etkinleştirilmesi, tedbirsizlik durumu, aile iş birliği /aile eğitimi/aile ile görüşme konularında durulduğu belirlenmiştir. Okul öncesi öğretmenlerinin sınıf ortamında karşılaştıkları davranış problemlerine ilişkin kullandıkları stratejiler davranışsal ve eğitimsel etkenler üzerinde durularak, ödül, ceza, olumlu olumsuz pekiştirme, aile ile iletişim, öğrenci ile görüşme üzerinde durulmuştur. Problem davranışa sahip çocukların özelliklerine bakıldığında kişisel, sosyal, aile tutumu, teknolojik çevre konularının öne çıktığı belirlenmiştir. Okulda karşılaşılan davranış problemlerinin okula etkilerine bakıldığında okul/sınıf iklimi çatışmalar, okula karşı tutum, başarı düşüklüğü konuları üzerinde durulduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Problem Davranış, Okul Öncesi Eğitim, Okul Öncesi Öğretmeni, Anaokulu Müdürü

ABSTRACT

Problem behaviors that occur for different reasons in the preschool period are of great importance in terms of early intervention, investigation of the causes, and the complete disappearance of the problematic behavior. In order to intervene effectively, the relationship between kindergarten principals and preschool teachers' views on problem behaviors should be examined. In this research, it is aimed to reveal the opinions of kindergarten principals and preschool teachers about problem behavior in schools. The research was designed according to the qualitative research and case study model. The study group was determined by communicating with easily accessible kindergarten principals and teachers working in the province of Istanbul in the 2022-2023 academic year. As a data collection tool in the research, an interview form consisting of six questions was prepared. Data were collected through written and verbal communication with the participants. Considering the results obtained, it was noted that the behaviors observed in the classroom environment were of physical, emotional and environmental origin. It was noted that positive and negative factors were emphasized while determining the effect of the behavior problem on the education process. And it was determined that family, teacher, child factor for positive factors, classroom order, communication problems, harmony and inefficiency factors for negative factors. In terms of the measures taken by the School Principals regarding the behavioral problems encountered in the school, it was determined that the activation of the guidance service, the state of prudence, family cooperation / family education / meeting with the family were emphasized. Strategies used by preschool teachers regarding the behavioral problems they encounter in the classroom environment were emphasized, emphasizing behavioral and educational factors, rewards, punishments, positive and negative reinforcement, communication with the family, and interview with the student. Considering the characteristics of children with problem behavior, it was determined that personal, social, family attitudes and technological environment issues came to the fore. When we look at the effects of the behavioral problems encountered at school on the school, it is seen that the school/classroom climate, conflicts, attitude towards the school, and low achievement are emphasized.

Keywords: Problem Behavior, Preschool Education, Kindergarten Teacher, Kindergarten Principals

GİRİŞ

Eğitim, insanları belli bir amaca göre yetiştirme sürecidir. (Fidan,2012) Okul öncesi eğitim; doğumdan ilkokulun başlangıcına kadar olan sürede çocukların bireysel farklılıklarını, gelişim özelliklerini, yeteneklerini göz önüne alarak çocukların yaratıcı yönlerini ortaya çıkararak, özgüven kazandıran, kişiliğini olumlu yönde etkileyen sağlıklı bir şekilde gelişimlerini destekleyen bir eğitim biçimidir (Zembat, 1994). Okul öncesi dönem, çocuğun temel alışkanlıkları kazandığı, sosyalleştiği, topluma uyum sağladığı, ileriki yaşama hazırlık yaptığı dönemdir. Erken yaşta kaliteli ve donanımlı çevre deneyimi yaşamanın ve öğrenme deneyimi edinmenin, çocuğun gelişim alanlarına eğitsel katkı sağladığı bilinmektedir. (Feyman, 2006).

Nükte Dere ¹
Ayşin Topal ²

How to Cite This Article

Dere, N. & Topal, A. (2023).
“Anaokulu Müdürleri ile Okul
Öncesi Öğretmenlerinin
Çocuklardaki Problem
Davranışlara İlişkin Görüşleri”,
Journal of Social, Humanities and
Administrative Sciences,
9(65):3054-3068. DOI:
<http://dx.doi.org/10.29228/JOSH.AS.70658>

Arrival: 14 May 2023
Published: 30 June 2023

International Journal of Social, Humanities and
Administrative Sciences is licensed under a
Creative Commons Attribution-NonCommercial
4.0 International License.

This journal is an open access, peer-reviewed
international journal.

¹ Öğretmen, MEB , İstanbul, Türkiye

² Müdür Yardımcısı, MEB , İstanbul, Türkiye

Okul öncesi dönemde birçok faktöre bağlı olarak çocuklarda problem davranışlar görülebilmektedir. Problem davranışların bir kısmı gelişim sürecinin bir parçası olmakla birlikte gelişim süreci sonrasında da sıklıkla devam ediyorsa problem olarak değerlendirilmektedir. Çocukların yaş aldıkça gelişim özelliklerine oranla olumsuz davranışları da değişikliğe uğramaktadır. İlerleyen yıllarda çocuklar öfke nöbetleri, iletişim problemleri, paylaşma sıkıntısı, arkadaş edinmede zorlanma, huysuzluk ve huzursuzluk gibi davranışlar göstermektedir. Çocuklarda görülen problemlerli davranışların sebepleri farklılık göstermektedir. Bazı problemlerli davranışlar gelişim döneminin özelliği gereği ortaya çıkmakta ve müdahale gerektirmeden davranış sönmektedir. Bazı problemlerli davranışlar ise, çocuğun geçirdiği hastalıklardan, dış faktörlerden, hatalı disiplin uygulamalarından, çocuğun yaşı ve bireysel özellikleri göz önüne alınarak desteklenmemesinden, sosyo-ekonomik düzeyin düşük olmasından, ilgi ve sevgi eksikliklerinden kaynaklanabilir. (Çetintaş, 2015). Öğretmenlerin karşılaştıkları davranış problemlerinin çözüme ulaşmasında okul yönetimi ile yapacakları iş birliği önem taşımaktadır.

Okul yönetiminin ve öğretmenlerin sorumluluklarından birinin, öğrencilerin okula ya da eğitime karşı motivasyonunu arttırmak olduğu söylenebilir. Okulun yürüttüğü hizmet açısından değerlendirildiğinde öğrenciler, motivasyon sürecinin ilk basamağıdır. Bu nedenle öğretmen ve yöneticilerin motivasyon faaliyetlerini hem psikolojik hem de yönetsel bir işlem olarak ele alması gerekmektedir. Okulların istenen düzeyde sürdürülebilmesi için okul yöneticilerinin, toplumun ihtiyaçlarına duyarlı, yenilikçi, öğretmenleriyle ekip ruhunu kurabilen bireyler olması gerekmektedir. Eğitim programı ve öğretim sürecini, okul kadrosunu, olumlu kurum iklimini geliştirerek yönetmek ve değerlendirmek önemlidir. Eğitim kurumlarında yönetici-öğretmen, öğretmen-öğretmen, yönetici-öğrenci, öğretmen-öğrenci, yönetici-öğretmen ve veli arasındaki iletişim kurmak önemlidir. Ancak özellikle iletişim ağının merkezinde bulunan yöneticinin iletişim konusunda gösterdiği özen, tüm paydaşlarla iletişimi etkileyebileceğinden daha da önemlidir (Ekşi, 2006). Yönetici-öğretmen iletişimi, eğitim sistemlerinin verimliliğini, amaçların gerçekleştirilme derecesini doğrudan veya dolaylı olarak etkilemektedir (Özbağ, 2012). Yönetici ve öğretmen arasındaki iletişimin amacına uygun şekilde gerçekleştiği durumlarda, okulda görev yapan öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar daha az hissedilmekte ve daha hızlı sonuca ulaşmaktadır. Bu nedenle okul öncesi öğretmenlerinin davranış problemlerine bakış açıları ile yöneticilerin bakış açıları arasındaki ilişki sorun çözümü açısından önem arz etmektedir.

Okul öncesi dönemdeki problem davranışlara yönelik alan yazındaki araştırmalar tarandığında, ailenin rolü, anne-çocuk ilişkisi, aile yapısı, öğretmen tutumları, anne-öğretmen değerlendirmesi, anne baba tutumları, kullanılan stratejiler, sınıf yönetimi vb. değişkenler açısından incelendiği belirlenmiştir. (Akgün vd., 2011, Dursun, 2010; Kandır, 2000; Karaşahin, 2019; Keane & Calkins, 2004; Liyanage, Prince & Scott, 2003; Özbey, 2010; Özbey, 2012; Öztürk & Gangal, 2016; Rizzo, 2013; Uyanık Balat & Akman, 2008).

Problem davranış çocuğun arkadaşlık ilişkilerine, iletişim kurmasına ve öğrenmesine engel olan, kendisine, çevresine zarar vermesine sebep olan, süreklilik gösteren davranışlardır. Okul öncesi dönemde farklı sebeplerle ortaya çıkan problemlerli davranışlar, erken müdahale edilmesi, nedenlerinin araştırılması, problemlerli davranışın tamamen ortadan kalkması açısından büyük önem taşımaktadır. (Taner Derman & Başal, 2013). Etkili müdahale edebilmek adına anaokulu müdürleri ile okul öncesi öğretmenlerinin problem davranışlara ilişkin görüşleri arasındaki ilişkinin incelenmesi gerekmektedir. Bu araştırmanın sonuçlarının davranış problemlerinin ortadan kaldırılmasına ve istenmeyen davranışlarla karşılaşan yönetici ve öğretmenlere yardımcı olabileceği düşünülmektedir.

Araştırma nitel bir çalışmadır. Durum çalışması olarak okullardaki problem davranışa ilişkin görüşlerin ortaya çıkması amaçlanmıştır. Araştırmanın problem soruları şöyledir;

1. Sınıf ortamındaki davranış problemleri anaokulu müdürü açısından nelerdir?
2. Sınıf ortamındaki davranış problemleri okul öncesi öğretmenleri açısından nelerdir?
3. Bu davranış problemlerinden eğitim süreci anaokulu müdürüne göre nasıl etkilenmektedir?
4. Bu davranış problemlerinden eğitim süreci okul öncesi öğretmenlerine göre nasıl etkilenmektedir?
5. Anaokulu müdürlerinin okulda karşılaşılan davranış problemlerine ilişkin aldıkları tedbirler anaokulu müdürlerinin görüşlerine göre nelerdir?
6. Anaokulu müdürlerinin okulda karşılaşılan davranış problemlerine ilişkin aldıkları tedbirler okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerine göre nelerdir?
7. Okul öncesi öğretmenlerinin sınıf ortamında karşılaştıkları davranış problemlerine ilişkin kullandıkları stratejiler okul müdürleri açısından nelerdir?
8. Okul öncesi öğretmenlerinin sınıf ortamında karşılaştıkları davranış problemlerine ilişkin kullandıkları stratejiler okul öncesi öğretmenleri açısından nelerdir?

9. Problem davranışa sahip çocukların özellikleri anaokulu müdürlerinin görüşlerine göre nelerdir?
10. Problem davranışa sahip çocukların özellikleri okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerine göre nelerdir?
11. Okulda karşılaşılan davranış problemlerinin okula etkileri anaokulu müdürleri açısından nelerdir?
12. Okulda karşılaşılan davranış problemlerinin okula etkileri okul öncesi öğretmenleri açısından nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırma nitel bir çalışmadır. Durum çalışması olarak okullardaki problem davranışa ilişkin görüşlerin ortaya çıkması amaçlanmıştır. Nitel araştırmalarda gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemleri kullanılır ve algılar ile olaylar doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmaya çalışılır (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Çalışma Grubu

Çalışma 2022-2023 eğitim öğretim yılı İstanbul ilinde görev yapan anaokulu müdürleri ve öğretmenlerin kolay ulaşılabilir olanları ile iletişim kurularak çalışma grubu belirlenmiştir.

Katılımcıların demografik bilgileri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Demografik Bilgiler

Değişken	Kategoriler	N
Cinsiyet	Kadın	22
	Erkek	2
Medeni Durum	Evli	15
	Bekar	9
Görev	Öğretmen	19
	Yönetici	5
Öğrenim Durumu	Lisans	19
	Yüksek Lisans	5

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak, altı sorudan oluşan bir görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme soruları alanında uzman biri tarafından kontrol edilip revize edilmiştir.

Verilerin Toplanması

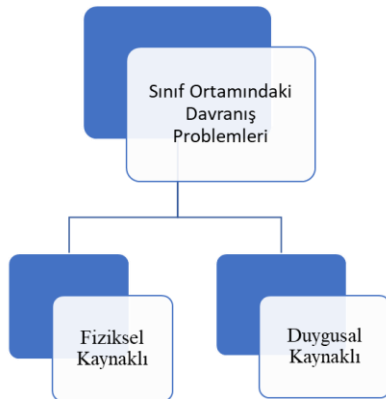
Katılımcılar ile yazılı ve sözlü iletişime geçilmek suretiyle veri toplanmıştır

Verilerin Analizi

Toplanan veriler üzerinde içerik analizi yapılır temalar ortaya çıkarılmıştır.

Bulgular

Sınıf Ortamındaki Davranış Problemleri nelerdir?

Şekil 1: Sınıf Ortamındaki Davranış Problemleri

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

Fiziksel Kaynaklı

Katılımcılar sınıf ortamındaki davranış problemlerinden bahsederken çocukların bedenleri ile verdiği mesajlara vurgu yapmışlardır.

Sınıf ortamındaki davranış problemlerinden fiziksel kaynaklı olanları katılımcılar şöyle ifade etmektedir.

...*Arkadaşlarına vurma, kendine zarar verme, kurallara bilerek uymama, dürtüsel davranma, bağırma ...* (K2)

...*Çocuklar arasında şiddet...*(K3)

...*Vurma, itme...* (K4)

...*Saldırganlık ...*(K7)

...*Arkadaşları ile kavga etme, arkadaşına vurma, eşyalara, kendine, arkadaşlarına zarar verme, sürekli hareket halinde bulunma, kendini kontrol edememe...* (K8)

...*Bağırma, şiddet gösterme ...* (K9)

...*Arkadaşlarına karşı şiddet, sınıf ortamını bozma* (K11)

...*Alt ıslatma...* (K15)

...*Vurma...* (K16)

...*Vurma, itme ...*(K17)

...*Saldırganlık ...*(K19)

...*Fiziksel veya psikolojik zarar verici tutumlar...* (K21)

... *Vurma...* (K24)

...*Tırnak yeme, parmak emme, yenilmeyecek hamur yapıştırıcı gibi nesnelere yenmesi ...*(K17)

... *Sınıf ortamını bozma...* (K11)

Duygusal Kaynaklı

Katılımcılar sınıf ortamındaki davranış problemlerinden bahsederken çocukların duygu durumları ile ilgili verdiği mesajlara vurgu yapmışlardır.

Sınıf ortamındaki davranış problemlerinden duygusal kaynaklı olanları katılımcılar şöyle ifade etmektedir.

... *Okul fobisi ...*(K1)

...*Ben merkezilik ...*(K6)

... *Öz güven eksikliği, empati kurma* (K7)

...*Paylaşımında bulunmama, ağlama...* (K8)

...*Ağlama* (K9)

... *İsteddiği bir şey olmadığında ağlama...* (K10)

...*Öfke, okula uyumda zorluk ...*(K14)

...*Ağlama...*(K16)

...*Kötü kelimelerin kullanımı...* (K17)

...*Sabırsızlık öğrenmek odaklı değil gelmek zorunda kalmış davranışlar ...* (K18)

... *İnatçılık, içe kapanıklık ...*(K19)

...*Paylaşma, öncelik alma isteği...*(K20)

... *Öz denetim...* (K21)

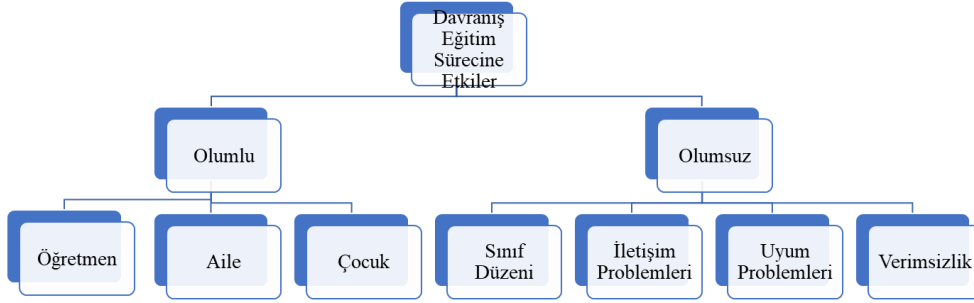
...*İnatçılık, hırçınlık...* (K22)

...*Kuralları reddetme...*(K15)

...*Sınıf düzenine uyum sağlayamamak...* (K23)

...Ortak yaşam alanlarında çocukların kuralları özümsemekte zorluk çekmeleri...(K21)

Bu davranış problemlerinden eğitim süreci nasıl etkilenmektedir?

Şekil 2: Davranışın Eğitim Sürecine Etkileri

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

Olumlu Etkilenmeler

Katılımcılar davranış probleminin eğitim sürecine etkisinden olumlu etkilerinden bahsederken öğretmen odaklı verilen mesajlara dikkat çekmişlerdir.

Davranış problemlerinin eğitim süreci etkilerini öğretmen açısından şöyle ifade etmektedirler.

...Öğretmeni geliştirir, ve eğitim öğretim sürecine katkıları vardır... (K1)

...Eğitimin parçasıdır, eğitim fırsatıdır... (K20)

Davranış problemlerinin eğitim süreci etkilerini aile açısından şöyle ifade etmektedirler.

...Ailelerde farkındalıklar oluşturur... (K1)

Davranış problemlerinin eğitim süreci etkilerini çocuk açısından şöyle ifade etmektedirler.

...Olumlu etkisine baktığımızda da diğer çocukların sosyal çevrede de karşılaştıkları benzeri problem davranışlı bireyler ile karşılaşarak deneyim kazanmalarını sağlamaktadır. Problem davranışlı çocukların ise sosyal çevrede bu davranışları yaptıklarında karşılaştıkları davranışları deneyimlemiş olmalarıdır... (K17)

Olumsuz Etkilenmeler

Katılımcılar davranış probleminin eğitim sürecine olumsuz etkilerinden bahsederken sınıf düzeni odaklı verilen mesajlara dikkat çekmişlerdir.

Davranış problemlerinin eğitim süreci etkilerini sınıf düzeni açısından şöyle ifade etmektedirler.

...Ders etkinliklerine katılım sürecinde aksaklıklar oluşmasına sebep olabilir... (K1)

...Öğretmen sınıf yönetimini kaybetmektedir, öğrenciler davranış bozukluğu gösteren öğrenciyi örnek alıp onun gibi davranabilmektedir... (K2)

...Olumsuz etkilenmektedir, motivasyonu düşürmektedir, zorbalığa uğrayan çocukların okuldan uzaklaşmasına neden olmaktadır... (K5)

...Eğitimin akışı bozulmakta. Zaman kaybı, dikkatin dağılması, verimliliğin azalması, diğer çocukların bu durumdan etkilenmesi ve farklı bir davranış sorunlarına neden olması gibi durumlar yaşanabiliyor... (K8)

...Sınıf öğrenme sürecini olumsuz etkilemektedir... (K11)

...Diğer çocuklarda da davranış problemlerine yol açar, sınıf düzeni bozulur. Eğitim aksar... (K12)

...Verilmek istenen bilgiler zor ulaştırılmaktadır. Sınıf düzenindeki sıkıntılar... (K13)

...Zaman zaman eğitim süreci aksamakta... (K15)

...Aksamaktadır. Yapılan etkinliklerin tamamlanma süresi uzamaktadır. Sınıf ortamı sosyal iletişim zarar görmektedir. Problem davranışlar zaman zaman tehlikeyi de beraberinde getirdiği için öğretmenin sorumluluğu artmaktadır... (K17)

...Eğitim sıklıkla kesintiye uğramakta, davranış problemleri ılımlı sınıf ortamını olumsuz etkilemekte... (K21)

...Sınıf düzeni etkilenerek eğitim süreci aksıyor...(K23)

İletişim Problemleri

Katılımcılar davranış probleminin eğitim sürecine olumsuz etkilerinden bahsederken iletişim sürecine yönelik verilen mesajlara dikkat çekmişlerdir.

Davranış problemlerinin eğitim süreci etkilerini iletişim açısından şöyle ifade etmektedirler

...Çocuklar arasında iletişim problemleri...(K3)

...Aile, idare, öğretmenler, çocuk arasında net bir iletişim olmadığına süreç sancılı ilerleyebilir...(K14)

...Sınıfın genelini sakinleştirmek etkinliğe geçiş yapma zorluğu, çocuklar arasında iletişim problemleri... (K3)

Uyum Problemleri

Katılımcılar davranış probleminin eğitim sürecine olumsuz etkilerinden bahsederken çocukların çevreye uyum sürecine yönelik verilen mesajlara dikkat çekmişlerdir.

Davranış problemlerinin eğitim süreci etkilerini uyum açısından şöyle ifade etmektedirler

...Arkadaşları ile sorunlar yaşama, uyum sağlama ve derse katılmama gibi... (K21)

...Zorbalığa uğrayan çocukların okuldan uzaklaşmasına neden olmaktadır.. (K5)

Verimsizlik

Katılımcılar davranış probleminin eğitim sürecine olumsuz etkilerinden bahsederken verimi düşürmeye yönelik verilen mesajlara dikkat çekmişlerdir.

Davranış problemlerinin eğitim süreci etkilerini verimsizlik açısından şöyle ifade etmektedirler

...Olumsuz etkilenmektedir, motivasyonu düşürmektedir...(

...Öğretmen kendini yetersiz hissedebilir ... (K2)

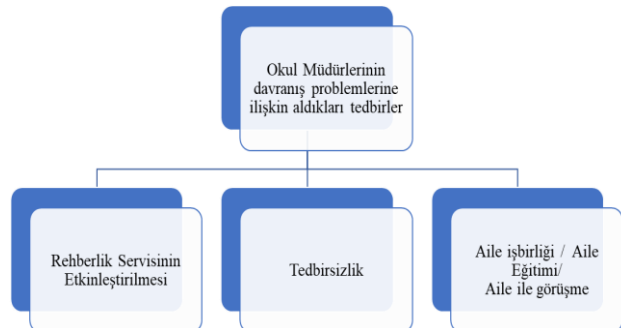
...Süreci kimi zaman baştan almam gerekiyor... (K9)

...Maalesef kötü etkilenmektedir. Öğrenmeye istekli olan öğrenciler de bir süre sonra boş vermeye başlıyor...(K18)

...Olumsuz etkilenmektedir. Okula ilgi ve verim düşmektedir... (K19)

...Eğitim sürecinde bu gibi problemler eğitim sürecini olumsuz etkilemekte ve kazanımlarda istenilen düzeye ulaşamamaktadır. Eğitime ayrılması gereken süre ve enerji bu problemleri çözmek için ayrılmaktadır ... (K7)

Anaokulu Müdürlerinin okulda karşılaşılan davranış problemlerine ilişkin aldıkları tedbirler nelerdir?

Şekil 3: Okul Müdürlerinin Davranış Problemlerine İlişkin Aldıkları Tedbirler

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

Rehberlik Servisinin Etkinleştirilmesi

Katılımcılar Okul Müdürlerinin okulda karşılaşılan davranış problemlerine ilişkin aldıkları tedbirlerden bahsederken rehberlik servisinin çalışmasına yönelik verilen mesajlara dikkat çekmişlerdir.

Okul Müdürlerinin okulda karşılaşılan davranış problemlerine ilişkin aldıkları tedbirleri rehberlik servisinin etkinleştirilmesi açısından şöyle ifade etmektedirler

...*Öğretmen ve veli görüşmesi, öğretmen ve öğrenciye okul rehberlik servisi desteği sunma...* (K1)

...*Okul psikolojik danışmanı ile görüşmek...* (K2)

...*Rehberlik servisi iş birliği...* ..

...*Rehber öğretmene yönlendirmek...* (K6)

...*Rehberlik servisi ile işbirliği yapılması...* (K7)

...*Rehberlik hizmetlerinin yürütülmesinin takibi yapılmalıdır. Önleyici rehberlik hizmetleri sağlanmaktadır...* (K8)

...*Rehberlik servisi ile görüşmek...* (K9)

...*Rehber öğretmen ile görüşmek...* (K10)

...*Rehber öğretmene yönlendirme...* (K11)

...*Okul rehber öğretmeni ile birlikte ilerleyişi sağlamak, konuyu takip etmek...* (K14)

...*Rehberlik servisine yönlendirme...* (K15)

...*Rehber öğretmen bulundurmak...* (K16)

...*Okul müdürleri bu durumlarda rehber öğretmeni görevlendirmektedir...* (K17)

...*Rehber öğretmen öncülüğünde sorunun nereden kaynaklandığının çözümü...* (K18)

...*Sınıf öğretmeni, rehberlik öğretmeni ve veli ile görüşme, gerektiğinde eğitsel veya psikolojik yönlendirme olabilir...* (K19)

...*Rehber öğretmen bulundurmaları...* (K22)

Tedbirsizlik

Katılımcılar Okul Müdürlerinin okulda karşılaşılan davranış problemlerine ilişkin aldıkları tedbirlerden bahsederken aldıkları önlemlere yönelik verilen mesajlara dikkat çekmişlerdir.

Okul Müdürlerinin okulda karşılaşılan davranış problemlerine ilişkin aldıkları tedbirleri tedbirsizlik açısından şöyle ifade etmektedirler

...*Yok...* (K12)

...*Böyle bir tedbire tanık olmadım....* (K13)

...*Yok ...*(K20)

...*Çoğunlukla çözüm sürecinde geri planda kalıyorlar* (K21)

Aile İş Birliği /Aile Eğitimi/Aile ile Görüşme

Katılımcılar Okul Müdürlerinin okulda karşılaşılan davranış problemlerine ilişkin aldıkları tedbirlerden bahsederken aldıkları aileler ile ilgili verilen mesajlara dikkat çekmişlerdir.

Okul Müdürlerinin okulda karşılaşılan davranış problemlerine ilişkin aldıkları tedbirleri aile işbirliği/aile eğitimi/aile görüşmesi açısından şöyle ifade etmektedirler

...*Aile öğretmen iletişiminin etkili ve olumlu olması yönünde desteklenmesi...* (K1)

...*Okul aile işbirliği...* (K4)

...*Öğrenciyle ve aileyle birebir özel görüşme yapılmaktadır, gerek duyulursa gerekli yerlere yönlendirme yapılmaktadır...* (K5)

...*Velilere yönelik aile eğitim seminerleri düzenlenebilmektedir...* (K7)

...*Gerekli durumlarda aile görüşmeleri sağlanmakta, uygun yerlere yönlendirmeler yapılmaktadır...* (K8)

...*Aile ile görüşme...* (K9)

...Aile ile görüşme... (K11)

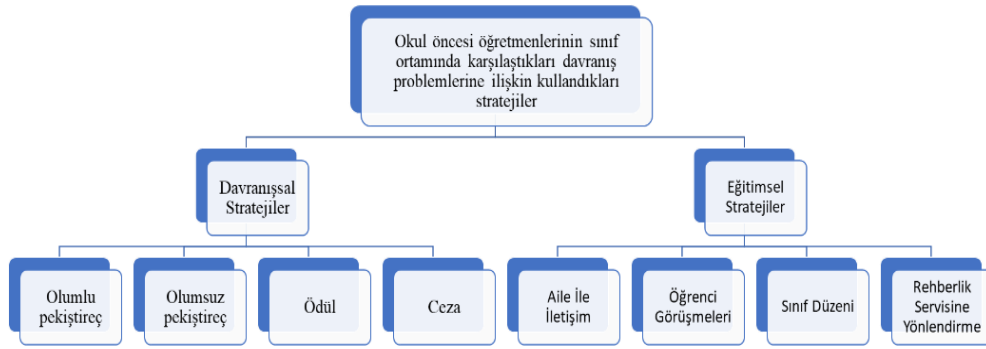
...Okul rehber öğretmenini ile birlikte ilerleyişi sağlamak, konuyu takip etmek... (K14)

...Çoğunlukla öğretmenin aile ile görüşerek çözüm yollarını bulması beklenmektedir... (K17)

...Veli öğrenci seminerleri... (K23)

...Veliyle konuşma... (K24)

Okul öncesi öğretmenlerinin sınıf ortamında karşılaştıkları davranış problemlerine ilişkin kullandıkları stratejiler nelerdir?

Şekil 4: Okul öncesi öğretmenlerinin sınıf ortamında karşılaştıkları davranış problemlerine ilişkin kullandıkları stratejiler

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir

Davranışsal Stratejiler

Katılımcılar okul öncesi öğretmenlerinin sınıf ortamında karşılaştıkları davranış problemlerine ilişkin kullandıkları stratejilerden bahsederken davranışsal stratejiler ile ilgili verilen mesajlara dikkat çekmişlerdir.

Olumlu Pekiştirme

Katılımcılar okul öncesi öğretmenlerinin sınıf ortamında karşılaştıkları davranış problemlerine ilişkin kullandıkları stratejilerden bahsederken olumlu pekiştirmeye yönelik verilen mesajlara dikkat çekmişlerdir.

Okul öncesi öğretmenlerinin sınıf ortamında karşılaştıkları davranış problemlerine ilişkin kullandıkları stratejileri olumlu pekiştirme açısından şöyle ifade etmektedirler

...Olumlu davranışın pekiştirilmesi, ödüllendirme... (K7)

...Olumlu pekiştirme kullanma... (K3)

...sembolik pekiştirme kullanma... (K2)

...Pekiştirme... (K15)

Olumsuz Pekiştirme

Katılımcılar okul öncesi öğretmenlerinin sınıf ortamında karşılaştıkları davranış problemlerine ilişkin kullandıkları stratejilerden bahsederken olumsuz pekiştirmeye yönelik verilen mesajlara dikkat çekmişlerdir.

Okul öncesi öğretmenlerinin sınıf ortamında karşılaştıkları davranış problemlerine ilişkin kullandıkları stratejileri olumsuz pekiştirme açısından şöyle ifade etmektedirler

...Mahrum bırakma stratejisi (örneğin serbest zamanda oyun oynamasına izin vermeme) sembolik pekiştirme kullanma... (K2)

...Konuya ilişkin etkinliklere yer verme, anlık dönütler ile olumlu pekiştirme kullanma, olumsuz davranışlarda anlık uyarı verme... (K3)

...Görmezden gelme, mahrum bırakma, rehberliğe yönlendirme... (K4)

...Öğrenciyle birebir konuşmalar yapılır, davranışa yönelik etkinlikler yapılır.... (K5)

...Çocukların problemleri kendilerinin çözebilmesi için doğru yönlendirmeler yapmak. Öz güvenlerini geliştirmelerine yardımcı olmak... (K6)

...Olumlu davranışın pekiştirilmesi, ödüllendirme... (K7)

...Öncelikle davranışın nedenini anlamaya çalışılmalıdır. Davranış üzerine çocukla konuşulmalıdır... (K8)

...Olumlu davranışları ödüllendirip olumsuzları söndürmek... (K12)

...Pekiştireçleri keşfetmek ve davranışın sönmesine rehber olmak... (K14)

Ödül

Katılımcılar okul öncesi öğretmenlerinin sınıf ortamında karşılaştıkları davranış problemlerine ilişkin kullandıkları stratejilerden bahsederken ödüllendirmeye yönelik verilen mesajlara dikkat çekmişlerdir.

Okul öncesi öğretmenlerinin sınıf ortamında karşılaştıkları davranış problemlerine ilişkin kullandıkları stratejileri ödül verme açısından şöyle ifade etmektedirler

...Ödül ceza yöntemi, kurallar oluşturma, engelleyici etkinlikler...(k22)

...Ödül... (K24)

...Ödüller...(K15)

...Olumlu davranışı ödüllendirme... (K16)

...Sorumluluk vererek, konuşarak, doğru davranışa ödül... (K18)

...Olumlu davranışları ödüllendirip... (K12)

...Ödüllendirme... (K7)

Ceza

Katılımcılar okul öncesi öğretmenlerinin sınıf ortamında karşılaştıkları davranış problemlerine ilişkin kullandıkları stratejilerden bahsederken ceza uygulamaya yönelik verilen mesajlara dikkat çekmişlerdir.

Okul öncesi öğretmenlerinin sınıf ortamında karşılaştıkları davranış problemlerine ilişkin kullandıkları stratejileri ceza uygulama açısından şöyle ifade etmektedirler

...Ceza yöntemi...(K22)

...Ceza...(K17)

Eğitimsel Stratejiler

Aile İle İletişim

Katılımcılar okul öncesi öğretmenlerinin sınıf ortamında karşılaştıkları davranış problemlerine ilişkin kullandıkları stratejilerden bahsederken aile ile iletişim yönünde verilen mesajlara dikkat çekmişlerdir.

Okul öncesi öğretmenlerinin sınıf ortamında karşılaştıkları davranış problemlerine ilişkin kullandıkları stratejileri aile ile iletişim açısından şöyle ifade etmektedirler

...Öğretmen ve veli görüşmesi, aile öğretmen iletişiminin etkili ve olumlu olması yönünde desteklenmesi... (K1)

...Aile ile görüşme... (K2)

...Veli iletişimi...(K4)

...İş birliği, oturma düzeni, sınıf içi sorumluluklar verilmesi... (K7)

...Aile ile görüşülerek iş birliği sağlanmakta....(K8)

...Aile ile iletişim... (K11)

...Bireysel olarak iletişimde olmak. Aileyle iletişimde olmak. Çocuğa görevler vermek... (K13)

...Aile ile görüşme... (K17)

...Veli ile görüşme, ve davranışa yönelik ortam kontrolü vb... (K19)

...Veli görüşmeleri...(K20)

...Veli toplantıları... (K23)

Öğrenci Görüşmeleri

...Bireysel görüşme... (K9)

...Çocuk ile görüşme, çocukla yapılan bireysel etkinlikler...(K17)

...Öğrenci ile konuşma (K11)

Sınıf Düzeni

Katılımcılar okul öncesi öğretmenlerinin sınıf ortamında karşılaştıkları davranış problemlerine ilişkin kullandıkları stratejilerden bahsederken sınıf düzeni yönünde verilen mesajlara dikkat çekmişlerdir.

Okul öncesi öğretmenlerinin sınıf ortamında karşılaştıkları davranış problemlerine ilişkin kullandıkları stratejileri sınıf düzeni açısından şöyle ifade etmektedirler

...Sınıf kuralları net bir şekilde nedenleri ile birlikte açıklanmaktadır. Uygun davranış örnekleri ile ilgili hikaye, drama vs. gibi etkinlikler yapılmaktadır. Aile ile görüşülerek iş birliği sağlanmakta....(K8)

...Hikayeler ile destekleme, neden olan durumu ortadan kaldırma... (K9)

...Sakin kalmak ve sabırla davranış bitmesini beklemek daha sonra nedeni bulmak... (K10)

...Sınıf kuralları oluşturma (K20)

Rehberlik Servisine Yönlendirme

Katılımcılar okul öncesi öğretmenlerinin sınıf ortamında karşılaştıkları davranış problemlerine ilişkin kullandıkları stratejilerden bahsederken Rehberlik Servisine Yönlendirmeye yönelik mesajlara dikkat çekmişlerdir.

Okul öncesi öğretmenlerinin sınıf ortamında karşılaştıkları davranış problemlerine ilişkin kullandıkları stratejileri Rehberlik Servisine Yönlendirme açısından şöyle ifade etmektedirler

...Okul rehber öğretmeni sınıf öğretmeni ve çocuk ebeveynleriyle çözüm odaklı işbirliğine gidiliyor. Gerekli yönlendirmeler yapılıyor ... (K21)

...Rehberlik servisiyle işbirliği... (K19)

...Rehberlik desteği ... (K20)

...Gerekli durumlarda okul rehberlik servisine yönlendirmeler yapılmaktadır... (K8)

...Öğretmen ve öğrenciye okul rehberlik servisi desteği sunma, farklı alternatif öğretim yöntemleri ile destek olma, uzman kişilerden eğitimcilere destek alınmasının sağlanması. Aile öğretmen iletişiminin etkili ve olumlu olması yönünde desteklenmesi ... (K1)

Problem davranışa sahip çocukların özellikleri size nelerdir?

Şekil 5: Problem davranışa sahip çocukların özellikleri

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir

Kişisel Özellikler

Katılımcılar problem davranışa sahip çocukların özelliklerinden bahsederken kişisel özelliklerine işaret eden ifadelere dikkat çekmişlerdir.

Problem davranışa sahip çocukların özelliklerini katılımcılar kişisel açıdan şöyle ifade etmektedirler

...*Sinirli, agresif, bencil, kuralları tanımayan, başkalarının haklarına saygı duymada zorlanma...* (K1)

...*Hırçınlık, benmerkezcilik...* (K4)

...*Çekingelik, etkinliklere ilgisizlik, uyum bozukluğu vb ...*(K19)

...*İçe kapanıklık, saldırganlık, uyumsuzluk...* (K22)

...*Sinir vurma ...* (K24)

Sosyal Özellikler

Katılımcılar problem davranışa sahip çocukların özelliklerinden bahsederken sosyal özelliklerine işaret eden ifadelere dikkat çekmişlerdir.

Problem davranışa sahip çocukların özelliklerini katılımcılar sosyal özellikleri açısından şöyle ifade etmektedirler

...*Duygusal olarak anlaşılmaya ihtiyacı vardır...* (K2)

...*İletişim kurmama ...*(K3)

...*İletişim problemi, göz temasında eksiklik...* (K4)

...*Empati kuramaması, kendini merkezde görmesi, otokontrol zorluğu yaşaması...* (K5)

...*Kendini ifade etmede zorlanması...* (K6)

...*Kendini ifade edemeyen, baskılanmış çocuklar ...*(K9)

...*Sevgiye ihtiyaç duymaları. Dikkat çekmek için olumsuzluklarla uyarıları ilgi olarak görmeleri...* (K18)

...*Sosyalleşmede sorunlar, yalnız kalma isteği, hırçınlık, tırnak yeme, dikkat dağınıklığı...* (K22)

Aile Tutum ve Davranışları

Katılımcılar problem davranışa sahip çocukların özelliklerinden bahsederken aile tutumlarına işaret eden ifadelere dikkat çekmişlerdir.

Problem davranışa sahip çocukların özelliklerini katılımcılar aile tutum ve davranışları açısından şöyle ifade etmektedirler

...*Evde-ailede yolunda gitmeyen bir şey vardır, ihmal ediliyordur, anlaşılmak istiyordur...* (K2)

...*Aile tarafından ihmal ...*(K3)

...*Sınırları net belirlenmemiş, tutarsız, ilgisiz veya aşırı koruyucu ebeveynler...* (K7)

...*Ailesi tarafından bastırılmış, ilgilenilmemiş...* (K8)

...*Aile tutum ve davranışları ...*(K10)

...*Anne babası boşanmış çocuklar...* (K11)

...*Yetiştirilme tarzları ...*(K13)

...*Ailesel bağlarda problem olan. Çok fazla değişken kurala maruz kalan...* (K14)

...*Anne babası ayrı çocuklar*(K15)

...*Yanlış aile tutumları* (K17)

...*Tutarsız veya otoriter ebeveyn tutumları...* (K20)

...*Aile içi tutarsız davranışlar, olumsuz ebeveyn tutumları, ailelerin yaşanan problemleri fark etmemesi veya yok sayması...* (K21)

...*Tek çocuk olma büyükanne büyükbaba ile yetişme...* (K23)

Dijital Çevre

Katılımcılar problem davranışa sahip çocukların özelliklerinden bahsederken dijital çevre ile etkileşimi işaret eden ifadelere dikkat çekmişlerdir.

Problem davranışa sahip çocukların özelliklerini katılımcılar dijital çevre açısından şöyle ifade etmektedirler

...Fazlaca telefon ve tablet karşısında susturulan çocuklar ...(K7)

...Çok fazla ekrana maruz kalmış, yaşına uygun olmayan şiddet içerikli videolar izlemiş ve bilgisayar oyunları oynamış ise davranış problemlerinin daha fazla olduğu gözlenmiştir... (K8)

...Dijital bağımlılık... (K10)

...Ekran çok maruz kalmaları ... (K13)

Okulda karşılaşılan davranış problemlerinin okula etkileri nelerdir?

Şekil 6: Okulda karşılaşılan davranış problemlerinin okula etkileri

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir

Katılımcılar okulda karşılaşılan davranış problemlerinin okula etkilerinden bahsederken sınıf iklimini işaret eden ifadelere dikkat çekmişlerdir.

Okulda karşılaşılan davranış problemlerinin okula etkilerini katılımcılar okul/sınıf iklimi açısından şöyle ifade etmektedirler

Okul/Sınıf İklimi

...Büyüyen ve çözülemeyen sorunlar okul yönetimi da dahil olduğunda okul ikliminde olumsuz etkiler yaratabilir. Öğretmenin mutsuz ve kendimi yetersiz hissetmesi okul iklimine yansır... (K1)

...Okul iklimini olumsuz etkileyebilir... (K2)

...Sınıf içi dinamiklerinde zorluk, etkinlik geçişlerinde gecikme (K3)

...Okulun pozitif iklimini bozduğunu düşünüyorum. (K4)

...Davranış problemi gösteren çocuk diğer arkadaşlarını da olumsuz yönde etkiler ve bu davranışlar karşısında çaresiz kalan öğretmenin otoritesi zedelenebilir. Eğitim süregelen hızında ilerleyemez. Öğrenmenin gerçekleşmesi için gerekli olan davranış değişikliği sekteye uğrar.... (K7)

...Davranış problemleri sınıftaki diğer çocukları da olumsuz yönde etkilemekte, bu durum velilere de yansımaktadır. Çocuklar arasında yaşanan sorunlar veliler üzerinden de yaşandığında bu durum okula da olumsuz olarak yansımaktadır. Sınıf içerisinde eğitimin akışını bozacak davranışların sıklığı, zarar verme gibi davranışlar aile ile iş birliği sağlanarak çözüme ulaşmadığı durumlarda okulun her bir bileşeni bu durumdan olumsuz etkilenmektedir... (K8)

...Sınıf düzeninin bozulması... (K9)

...Akışı bozmak... (K10)

...Okul düzenini bozmaktadır... (K11)

...Diğer öğrencilerin de olumsuz davranışları öğrenmesi, okul/sınıf düzeninin bozulması, okul eşyalarının zarar görmesi... (K12)

...Okul eşyalarına zarar verir. Okul düzenini toplu kullanım alanlarının sıkıntıya uğraması... (K13)

...Okulda diğer çocukların da bu süreçte etkilenebilmesi... (K15)

...Okulun ılımlı havası zarar görüyor Öğretmenlerin gergin ve huzursuz olmasına neden oluyor (K21)

Çatışmalar

Katılımcılar okulda karşılaşılan davranış problemlerinin okula etkilerinden bahsederken çatışmaları işaret eden ifadelerle dikkat çekmişlerdir.

Okulda karşılaşılan davranış problemlerinin okula etkilerini katılımcılar çatışmalar açısından şöyle ifade etmektedirler

...Öğretmenler arası problemlere neden oluyor... (K4)

...Okul, sınıf huzurunun bozulması, veli öğretmen çatışmalarına neden olması, diğer velilerin davranış problemi olan öğrenciyi şikayet etmeleri... (K5)

...Velilerin kendi aralarındaki iletişimlerinde sorunlar yaşanmaktadır. Çoğunlukla öğretmen de bu sürece veliler tarafında dahil edilmeye çalışılmaktadır.... (K17)

...Veli öğretmen ilişkilerinin bozulmasına neden oluyor... (K23)

Okula Karşı Tutum

Katılımcılar okulda karşılaşılan davranış problemlerinin okula etkilerinden bahsederken okula karşı tutumu işaret eden ifadelerle dikkat çekmişlerdir.

Okulda karşılaşılan davranış problemlerinin okula etkilerini katılımcılar okula karşı tutum açısından şöyle ifade etmektedirler

...Öğretmenin motivasyonunu düşürebilir... (K14)

...Öğretmenin motivasyonunu etkilemektedir. Diğer öğrencilerin okula tutumunu etkilemektedir. Diğer öğrencilerin ailelerinin okula tutumunu etkilemektedir... (K17)

Başarı Düşüklüğü

Katılımcılar okulda karşılaşılan davranış problemlerinin okula etkilerinden bahsederken başarı düşüklüğünü işaret eden ifadelerle dikkat çekmişlerdir.

Okulda karşılaşılan davranış problemlerinin okula etkilerini katılımcılar başarı düşüklüğü açısından şöyle ifade etmektedirler

...Kendini doğru ifade edemediği zamanlarda başarı kaygısı oluşabilir...(K6)

...Eğitimde istenilen başarının gerçekleşmemesi... (K18)

...Ortamın bozulmasına ve diğer çocuklarda ilgi ve verim düşüklüğüne sebep olmaktadır... (K19)

...Gerginlik ve performans kaygısı ...(K20)

SONUÇ

Araştırmada anaokulu müdürleri ile okul öncesi öğretmenlerinin çocuklardaki problem davranışlara ilişkin görüşlerinin incelenmesi hedeflenmiştir. Elde edilen sonuçlara bakıldığında sınıf ortamında gözlenen davranışların fiziksel, duygusal ve çevresel kaynaklı olduğu dikkat çekmiştir.

Davranış probleminin eğitim sürecini etkileme durumu belirlenirken olumlu ve olumsuz etkenler üzerinde durulduğu dikkat çekmiştir. Ve olumlu etkenler için aile, öğretmen, çocuk etkeni, olumsuz etkenler için sınıf düzeni ,iletişim problemleri, uyum, verimsizlik etkenlerinin öne çıktığı belirlenmiştir.

Okul Müdürlerinin okulda karşılaşılan davranış problemlerine ilişkin aldıkları tedbirler açısından, rehberlik servisinin etkinleştirilmesi, tedbirsizlik durumu, aile iş birliği /aile eğitimi/aile ile görüşme konularında durulduğu belirlenmiştir.

Okul öncesi öğretmenlerinin sınıf ortamında karşılaştıkları davranış problemlerine ilişkin kullandıkları stratejiler davranışsal ve eğitimsel etkenler üzerinde durularak, ödül, ceza, olumlu olumsuz pekiştirme, aile ile iletişim, öğrenci ile görüşme üzerinde durulmuştur.

Problem davranışa sahip çocukların özelliklerine bakıldığında kişisel, sosyal, aile tutumu, teknolojik çevre konularının öne çıktığı belirlenmiştir.

Okulda karşılaşılan davranış problemlerinin okula etkilerine bakıldığında okul/sınıf iklimi çatışmalar, okula karşı tutum, başarı düşüklüğü konuları üzerinde durulduğu belirmiştir.

Araştırmanın amaçları doğrultusunda okul müdürleri ve okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda elde edilen bulguların analiz edilmesinin ardından şu önerilerde bulunulabilir:

- I. Problem davranışa ilişkin anaokulu müdürlerinin tedbir almada aktif katılım göstermelerinin sağlanması, bu konu ile ilgili öğretmen-okul müdürü ortak eğitimlerin planlanması, uygulanması faydalı olacaktır.
- II. Problem davranışa ilişkin rehberlik servisinin görev ve sorumlulukları ile ilgili bilgilendirme yapılmasının uygun olduğu düşünülmektedir.
- III. Problem davranışa ilişkin öğretmenlere yönelik sınıf yönetimi, davranış analizi, öğrenci ve aileyi tanımaya yönelik uygulamaya yönelik eğitimler planlanması faydalı olacaktır.
- IV. Aile, öğretmen, okul müdürlerine yönelik çatışma, problem çözme, iletişim becerilerini geliştirmeye yönelik eğitimlerin gerçekleştirilmesi yararlı olacaktır.

KAYNAKÇA

Akgün, E., Yarar, M. & Dinçer, Ç. (2011). Okul öncesi öğretmenlerin sınıf içi etkinliklerde kullandıkları sınıf yönetimi stratejilerinin incelenmesi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(3), 1-9

Çetintaş, S. (2015). *5 Yaş çocuklarında görülen davranış problemleri ile annelerin çocuklarına uyguladıkları disiplin yöntemleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Dursun, A. (2010). *Okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemleriyle anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir

Ekşi, F. (2006). *Rehber öğretmenlerin okul iklimi algıları ile kaygı düzeyleri arasındaki ilişki üzerine bir araştırma*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Feyman N. , (2006). *Okul öncesi eğitim kurumlarında kalitenin çocukların gelişim alanları üzerine etkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

Fidan, N. (2012). Okulda öğrenme ve öğretme. (3. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Kandır, A. (2000). Öğretmenlerin beş- altı yaş çocuklarında görülen davranış problemlerine ilişkin bilgi ve tutumları. *Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Dergisi*, 2(1), 42-50.

Karavaşin, N. (2019). *Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocuklarda görülen problem davranışlar ile annelerinin eleştirel düşünme becerisi arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.

Keane, S. P. & Calkins, S. D. (2004). Predicting kindergarten peer social status from toddler and preschool problem behavior, *Journal of Abnormal Child Psychology*, 32(4), 409– 423.

Liyanage, K. C. G., Prince M. J. & Scott, S. (2003). Mother-child joint activity and behaviour problems of pre-school children, *Journal of Child Psychology Psychiatry*, 44(2), 1037-1048.

Özbağ, G. (2012). Örgüt ikliminin yeniliğe destek algısı üzerindeki etkilerini belirlemeye yönelik bir araştırma. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 27(2), s.145-161.

Özbey, S. (2010). Okul öncesi çocuklarda uyum ve davranış problemleriyle başa çıkmada ailenin rolü. *Aile Toplum ve Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, 21(21), 9-18.

Özbey, S. (2012). Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 60–72 aylık çocuklarının sosyal beceri ve problem davranışlarının okul ve ev ortamına göre incelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 23(2), 21-32.

Öztürk, Y. & Gangal M. (2016). Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin disiplin, sınıf yönetimi ve istenmeyen davranışlar hakkındaki inançları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*.

Rizzo, M. C. (2013). *Preschool behavior problems: Antecedent factors of family structure, family change, and parenting behaviors*. (Unpublished master's thesis). Colorado State University, Colorado.

Available from <https://mountainscholar.org/handle/10217/79135>

- Taner Derman M. & Başal, H. A. (2013). Okul öncesi çocuklarında gözlenen davranış problemleri ile ailenin anne-baba tutumları arasındaki ilişki. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakóltesi Dergisi*, 2(1), 115-144.
- Uyanık Balat, G., ğimsek, Z. & Akman, B. (2008). Okul öncesi eğitim alan çocukların davranış problemlerinin anne ve öğretmen değerlendirilmeleri aćısından karşılaştırılması. *Hacettepe Üniversitesi Eđitim Fakóltesi Dergisi*, 34, 263-275.
- Yıldırım, A. ve şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Zembat, R. (1994). Okul öncesi eğitim kurumlarında yönetici özellikleri. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakóltesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6, 313-323.